DOMSTOLENS DOM (Fjerde Afdeling)

9. august 1994 *

I sag C-347/93,

angående en anmodning, som Cour d'appel de Bruxelles i medfør af EØF-traktatens artikel 177 har indgivet til Domstolen for i den for nævnte ret verserende sag,

État belge

mod

Boterlux SPRL,

at opnå en præjudiciel afgørelse vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser (EFT 1967, s. 298), og af artikel 6 i Rådets forordning (EØF) nr. 876/68 af 28. juni 1968 (EFT 1968 I, s. 226),

har

* Processprog: fransk.

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, M. Diez de Velasco, og dommerne C. N. Kakouris og P. J. G. Kapteyn (refererende dommer),

generaladvokat: C. Gulmann
justitssekretær: ekspeditionssekretær D. Louterman-Hubeau,

efter at der er indgivet skriftlige indlæg af:

— den belgiske stat ved advokaterne Régine Orfinger-Karlin og Véronique Laurent, Bruxelles

— Boterlux SPRL ved advokat Claude Magin, Bruxelles

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Xénofon Yataganas, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at der i retsmødet den 24. februar 1994 er afgivet mundtlige indlæg af den belgiske regering, af Boterlux SPRL og af Kommissionen,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 24. marts 1994,

afsagt følgende

Dom

1 Ved dom af 30. juni 1993, indgået til Domstolen den 7. juli s.å., har Cour d'appel de Bruxelles i medfør af EØF-traktatens artikel 177 forelagt en række præjudicielle spørgsmål vedrørende fortolkningen af Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser (EFT 1967, s. 298), og af artikel 6 i Rådets forordning (EØF) nr. 876/68 af 28. juni 1968 (EFT 1968 I, s. 226).

2 Disse spørgsmål er blevet rejst under en sag mellem den belgiske stat og det belgiske selskab Boterlux SPRL (herefter benævnt »Boterlux«) vedrørende betingelserne for at yde restitution ved salg af smør ud af Fællesskabet.

3 Det fremgår af det for Domstolen oplyste, at Boterlux fik udstedt otte licenser for udførsel til Schweiz mellem den 30. maj 1968 og den 20. september 1968 af 396 tons luxembourgsk smør. Den belgiske stat betalte eksportrestitutioner for tre partier, der blev udført inden den 29. juli 1968, tidspunktet hvor den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter trådte i kraft. Staten afslog senere at yde restitutioner for partier udført efter den 28. juli 1968 med den begrundelse, at beviset for, at varen var blevet bragt i fri omsætning i et tredjeland, ikke var blevet fremlagt.

4 Parterne er ikke uenige om, at varen, efter at være blevet udført, blev genindført til et land i Fællesskabet, in concreto Italien. De belgiske myndigheder fandt, at eksportøren ikke havde bevist, at det havde været ham umuligt at forhindre denne genindførsel.

5 Boterlux anlagde sag. Ved dom af 22. april 1988 dømte Tribunal de première instance de Bruxelles den belgiske stat til at udbetale restitutionerne og begrundede dette med, at Boterlux, uanset at fællesskabsretten krævede varen bragt i fri omsætning i et tredjeland, ikke kunne gøres ansvarlig for svigen bestående i, at varen var blevet genindført til en medlemsstat.

6 Den belgiske stat ankede denne afgørelse til Cour d'appel de Bruxelles.

7 Da der blev rejst fortolkningsspørgsmål vedrørende betingelsen om, at varen skal være bragt i fri omsætning og være overgået til forbrug i bestemmelseslandet, besluttede Cour d'appel de Bruxelles at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal de relevante fællesskabsretlige bestemmelser, navnlig bestemmelserne i forordning nr. 1041/67/EØF og artikel 6 i forordning (EØF) nr. 876/68, fortolkes således, at udbetaling af restitutioner er betinget af, at varerne er bragt i fri omsætning i et tredjeland?

Såfremt dette spørgsmål besvares bekræftende, skal da de principper, som Domstolen fastslog i dom af 2. juni 1976 (sag 125/75) og i dom af 27. okto-

ber 1971 (sag 6/71) samt i sine domme vedrørende monetære udligningsbeløb, som kan sidestilles med restitutioner (sag 250/80 og 254/85), fortolkes således, at de pålægger eksportøren et objektivt ansvar ved opfyldelsen af forpligtelserne, hvilket udelukker, at han kan fritages for ansvar selv i tilfælde af, at han ikke har medvirket ved svig, eller at han er i god tro, hvilket i generaladvokat Alain Dutheillet de Lamothe's forslag til afgørelse (til dom af 27.10.1971, sag 6/71) blev sidestillet med force majeure?

2) Kan det forhold, at en vare genindføres til Fællesskabet, dvs. at den ikke bringes i fri omsætning i et tredjeland — hvad enten der foreligger svig eller ej — betegnes som en 'uforudseelig' begivenhed, selv om der ifølge fællesskabsordningen er tale om en risiko, en mulighed, som Fællesskabet har truffet foranstaltninger imod i fællesskabsforordningerne?

3) Kan eksportørens gode tro sidestilles med force majeure, selv om han kunne undgå følgerne af, at varerne ikke bringes i omsætning, ved kontraktmæssigt at sikre sig, at køberne ikke ved svig ændrer det bestemmelsessted, som er fastsat for varen (dom af 11.7.1968, sag 1/68 — definition af begrebet force majeure — dom af 11.11.1986, sag 254/85, præmis 12 og 13)?«

8 Indledningsvis skal der henvises til de relevante bestemmelser i de forordninger, som ønskes fortolket af den nationale ret.

9 Ved Rådets forordning (EØF) nr. 804/68 af 27. juni 1968 (EFT 1968 I, s. 168) blev der oprettet en fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter.

10 Reglerne om ydelse af restitutioner samt om kriterierne for fastsættelsen af deres størrelse blev indført ved den ovennævnte forordning nr. 876/68.

11 Det fremgår af artikel 4 i denne forordning, at restitutionen kan fastsættes til et forskelligt beløb, alt efter destinationen, når situationen i den internationale handel eller særlige krav på visse markeder gør dette nødvendigt.

12 Samme forordnings artikel 6, stk. stk. 1, bestemmer, at restitutionen ydes, når det godtgøres, at produktet har forladt Fællesskabets område, og at det har oprindelse i Fællesskabet. Når der er tale om en differentieret restitution, kræves det i artikel 6, stk. 2, at det desuden godtgøres, at produktet har nået den destination, for hvilken restitutionen var fastsat.

13 Artikel 4, stk. 1, i den ovennævnte forordning nr. 1041/67, der med virkning fra den 29. juli 1968 fandt anvendelse på produkterne i sektoren for mælk og mejeriprodukter i medfør af Kommissionens ændringsforordning (EØF) nr. 1056/68 af 23. juli 1968 (EFT 1968 II, s. 338), bestemmer følgende:

»I visse tilfælde kan medlemsstaterne, under hensyntagen til restitutionssatsen i forhold til importafgiftens højde, under hensyntagen til de eksporterede produkters karakteristika, eller til eksportmarkederne, som betingelse for udbetaling af restitutionen, ud over beviset for, at produktet har forladt Fællesskabets geografiske område, kræve bevis for, at det pågældende produkt er blevet importeret til et tredjeland og i påkommende tilfælde kræve bevis for de omstændigheder, under hvilke det er blevet importeret. Beviset for, at det er blevet importeret til et tredjeland, føres i overensstemmelse med forskrifterne i artikel 8, stk. 1.«

14 I artikel 8, stk. 1, opregnes de dokumenter, som de pågældende herved har pligt til at forevise.

15 Der er mellem parterne i hovedsagen tvist om, hvorvidt der i det foreliggende tilfælde er tale om differentierede restitutioner. Da den forelæggende ret ikke har afgjort dette spørgsmål, må Domstolen undersøge de to muligheder. Det vil herefter tilkomme den nationale ret at træffe afgørelse på dette punkt, før den tager stilling til sagens realitet.

16 I retsmødet har Kommissionen gjort gældende, at den kan bevise, at der faktisk forelå differentierede restitutioner. Et sådant bevis er imidlertid knyttet til de faktiske omstændigheder i hovedsagen. Domstolen må følgelig være afskåret fra at foretage en bedømmelse af det, hvilket henhører under den forelæggende rets kompetence.

Første del af første spørgsmål

17 Med den første del af det første spørgsmål spørger den nationale ret i det væsentlige, om artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1041/67 og artikel 6 i forordning nr. 876/68 skal fortolkes således, at udbetaling af en restitution er betinget af, at det bevises, at varen er blevet bragt i fri omsætning i det tredjeland, som den var bestemt for.

18 Ifølge Domstolens faste praksis har systemet med de differentierede eksportrestitutioner til formål at åbne eller fastholde markederne i de pågældende tredjelande for udførsler fra Fællesskabet; differentieringen af restitutionsbeløbet skyldes hensynet til de særlige forhold på hver enkelt af de importmarkeder, hvor Fællesskabet

ønsker at spille en rolle (jf. bl.a. dom af 2.6.1976, sag 125/75, Milch, Fett- und Eier-Kontor, Sml. s. 771, præmis 5, og af 11.7.1984, sag 89/83, Dimex, Sml. s. 2815, præmis 8).

19 Det følger af denne retspraksis, at formålet med ordningen med differentierede restitutioner ikke ville blive opfyldt, såfremt det var en tilstrækkelig betingelse for at yde den højere restitutionssats, at varen blot var blevet udladet.

20 Dette er grunden til, at artikel 6, stk. 2, i forordning nr. 876/68 kræver, at varen bevisligt er nået frem til det bestemmelsessted, for hvilket restitutionen blev fastsat. I dette tilfælde er det således nødvendigt, at varen er blevet fortoldet og er overgået til fri omsætning på bestemmelseslandets område.

21 I situationen med en ikke-differentieret restitution, som er blevet ydet for at udligne forskellen mellem varernes pris i Fællesskabet og deres pris i international handel, er restitutionsbeløbet derimod ikke blevet fastsat på grundlag af forholdene på det indførselsmarked, som varerne har været bestemt for.

22 Derfor kræves det alene i artikel 6, stk. 1, i forordning nr. 876/68, at varen bevisligt ved udførslen har forladt Fællesskabet.

23 Det må imidlertid undersøges, om medlemsstaterne kan styrke det sidstnævnte beviskrav i medfør af artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1041/67 (den såkaldte »anti-bedrageribestemmelse«) ved at stille krav om yderligere dokumentation.

24 Det må herved først bemærkes, at artikel 4, stk. 1, er en bestemmelse af almengyldig karakter, som finder anvendelse i alle tilfælde, hvor der kan være tale om restitutionsbetaling (jf. ovennævnte dom i Milch-, Fett- und Eier-Kontor-sagen).

25 Dernæst bemærkes, at ifølge femte betragtning til forordning nr. 1041/67 er formålet med at bemyndige medlemsstaterne til at kræve supplerende beviser, før der udbetales en restitution, at undgå misbrug.

26 Endelig bemærkes, at det fremgår af artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1041/67, jf. samme forordnings artikel 8, stk. 1, at medlemsstaterne udtrykkeligt er bemyndiget til at kræve bevis for, at varen er blevet indført i tredjelandet, og at den følgelig er blevet fortoldet og er overgået til fri omsætning.

27 Der kan således kræves supplerende bevis, når der enten er mistanke om, eller det er godtgjort, at der er begået misbrug.

28 Således forholdt det sig under de omstændigheder, som gav anledning til hovedsagen. Det fremgår således klart af forelæggelsesdommen, at varen, efter at have forladt Fællesskabets område, var blevet genudført fra bestemmelseslandet til et EF-land ved hjælp af falske dokumenter.

29 Det påhviler følgelig den nationale ret — i den situation, hvor den fastslår, at de nationale myndigheder har krævet supplerende beviser — at undersøge, om Boterlux har fremlagt den i denne henseende fornødne dokumentation.

30 Den første del af det første spørgsmål vil derfor være at besvare med, at artikel 4, stk. 1, i forordning nr. 1041/67 og artikel 6 i forordning nr. 876/68 skal fortolkes således, at betalingen af en differentieret restitution principielt er betinget af beviset for, at varen er overgået til fri omsætning i det tredjeland, som den var bestemt for, og at medlemsstaterne tillige kan kræve et sådant bevis, før der ydes en ikke-differentieret restitution, når der enten består mistanke om, eller det er blevet fastslået, at der er begået misbrug.

Anden del af det første spørgsmål samt andet og tredje spørgsmål

31 Det er ubestridt, at de i hovedsagen omhandlede varer svigagtigt blev genindført til Fællesskabet.

32 Med de forelagte spørgsmål, som der tages stilling til samlet udelukkende i relation til svigsituationen, skal det afklares, om eksportøren af en vare, hvis bestemmelsessted er et tredjeland, afskæres fra sin ret til restitution i tilfælde af svigagtig genindførsel af den pågældende vare til Fællesskabet, eller om den uforudseelige karakter af genindførslen, det forhold, at eksportøren ikke har medvirket ved svigen, eller hans gode tro i øvrigt gør det muligt for ham at bevare sin ret til restitution.

33 Med henblik på besvarelsen af disse spørgsmål må det først tages i betragtning, at det fremgår af svaret på den første del af det første spørgsmål, jf. i øvrigt den forelæggende rets egne bemærkninger i det andet spørgsmål, at fællesskabslovgiveren har sikret sig mod risikoen for en sådan svigagtig genindførsel med kravet om, at eksportøren skal være i stand til at bevise, at varen er bragt i fri omsætning.

34 For det andet bemærkes, at den objektive karakter af pligten til at bringe varen i fri omsætning må antages at indebære, at alene force majeure-omstændigheder kan fritage fra denne pligt. Inden for de fælles landbrugsregler betegner begrebet force majeure de helt usædvanlige og uforudseelige omstændigheder, som den erhvervsdrivende ikke har nogen indflydelse på, og som han ikke har mulighed for at afværge, også selv om han udviser den størst mulige påpasselighed (jf. herved senest dom af 7.12.1993, sag C-12/92, Huygen m.fl., Sml. I, s. 6381, præmis 31).

35 Selv om den svigagtige genindførsel til Fællesskabet findes at være en omstændighed, som eksportøren ikke har nogen indflydelse på, er der dog ikke desto mindre tale om en sædvanlig handelsrisiko, som ikke kan bedømmes som uforudseelig i de kontraktforhold, der stiftes i forbindelse dermed. Der kan ej heller lægges vægt på eksportørens gode tro eller det forhold, at han ikke har medvirket ved svigen.

36 Med hensyn til spørgsmålet om eksportørens god tro eller det forhold, at han ikke har medvirket ved svigen, følger det af Domstolens faste praksis, som den forelæggende ret korrekt har bemærket i det tredje spørgsmål, at eksportøren ved kontraktlige foranstaltninger kan sikre sig, at køberen ikke svigagtigt omdirigerer varen fra dens bestemmelsessted. Eksportøren må således træffe modforholdsregler enten ved at indføje bestemmelser herom i kontrakten eller ved at tegne en særlig forsikring (jf. dom af 27.10.1987, sag 109/86, Theodorakis, Sml. s. 4319, præmis 8).

37 Den anden del af det første spørgsmål samt andet og tredje spørgsmål vil derfor være at besvare med, at eksportøren af en vare, hvis bestemmelsessted er et tredjeland, mister sin ret til restitution i tilfælde af svigagtig genindførsel af varen til Fællesskabet, uanset det forhold, at han ikke selv har medvirket ved svigen, eller

hans gode tro, og at denne genindførsel ikke kan antages at være uforudseelig i de kontraktforhold, der er stiftet i anledning af en udførsel, for hvilken der kan ydes restitution.

Sagens omkostninger

38 De udgifter, der er afholdt af den belgiske regering og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, som har afgivet indlæg for Domstolen, kan ikke erstattes. Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den nationale ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

kender

DOMSTOLEN (Fjerde Afdeling)

vedrørende de spørgsmål, der er forelagt af Cour d'appel de Bruxelles ved dom af 30. juni 1993, for ret:

1) Artikel 4, stk. 1, i Kommissionens forordning nr. 1041/67/EØF af 21. december 1967 om de nærmere regler for anvendelse af eksportrestitutioner for de produkter, for hvilke der gælder en ordning med fællespriser, og artikel 6 i Rådets forordning (EØF) nr. 876/68 af 28. juni 1968 om fastsættelse af de

almindelige regler for ydelse af eksportrestitutioner for mælk og mejeriprodukter og om kriterierne for fastsættelse af restitutionsbeløbet, skal fortolkes således, at betalingen af en differentieret restitution principielt er betinget af beviset for, at varen er overgået til fri omsætning i det tredjeland, som den var bestemt for, og at medlemsstaterne tillige kan kræve et sådant bevis, før der ydes en ikke-differentieret restitution, når der enten består mistanke om, eller det er blevet fastslået, at der er begået misbrug.

2) Eksportøren af en vare, hvis bestemmelsessted er et tredjeland, mister sin ret til restitution i tilfælde af svigagtig genindførsel af varen til Fællesskabet, uanset det forhold, at han ikke selv har medvirket ved svigen, eller hans gode tro, og at denne genindførsel ikke kan antages at være uforudseelig i de kontraktforhold, der er stiftet i anledning af en udførsel, for hvilken der kan ydes restitution.

Diez de Velasco Kakouris Kapteyn

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 9. august 1994

R. Grass

Justitssekretær

M. Diez de Velasco

Formand for Fjerde Afdeling